

Αμφίκληεια

στη γαλήνη του Παρνασσού

Κείμενο - φωτό: ΣΠΥΡΟΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΤΟΣ

Αμφίκλεια. Σκαφαλωμένη στις βορειοανατολικές πλαγιές του Παρνασσού βλέπει την κοιλάδα του Κηφισσού.

Είσοδος του χειμώνα. Μέρρες χιονιού και ο Παρνασσός στις δόξες του. Εποχή που την περιμένουν με λαχτάρα οι λάτρεις του σκι. Δημοφιλής χειμερινός προορισμός ο Παρνασσός, λόγω των χιονοδρομικών κέντρων που λειτουργούν εδώ.

Μακριά από την πολύβουη Αράχοβα, στις βορειοανατολικές πλαγιές του Παρνασσού σε υψόμετρο περίπου 400 μέτρων είναι χτισμένη από αρχαιοτάτων χρόνων η ιστορική Αμφίκλεια. Η ιστορία της πόλης ξεκινά από τα προϊστορικά χρόνια με το όνομα Οφιτεία, που σημαίνει τον τόπο διαμονής κάποιου όφεως (φιδιού). Ο μύθος διασώθηκε από τον αρχαίο περιηγητή Πausανία στο έργο του «Φωκικά». Χαρακτηριστικά μας ενημερώνει ότι μόλις ο άρχοντας των πρώτων κατοίκων, που ήταν Πελασγοί, απέκτησε διάδοχο τον έκρυψε μέσα σ' ένα πιθάρι για να τον διασώσει από κάποια πιθανή συνομοσία. Ένας λύκος όμως που κατέβηκε πεινασμένος από το βουνό επιτέθηκε στο παιδί. Ο θεός Διόνυσος για να προστατέψει το μικρό παιδί μεταμορφώνεται σε φίδι και κουλουριάζεται γύρω από το πιθάρι. Τρομαγμένος ο άρχοντας από το θέαμα που αντικρίζει και χωρίς να γνωρίζει τη θείκη βούληση με το ακόντιό του σκοτώνει το φίδι και μαζί και το διάδοχό του. Έτσι η πόλη παίρνει το όνομα Οφιτεία. Στην προϊστορική Οφιτεία λατρευόταν ο θεός Διόνυσος με την τέλεση των Διονυσιακών οργίων (άναμμα φωτιάς και χοροί). Κατά την περίοδο των Αποκριών ακόμα και σήμερα οι Διονυσιακές αυτές τελετές συνεχίζονται με τα χέρι που ανάβουν οι κάτοικοι σε πλατεία της πόλης. Στη συνέχεια η πόλη μετονομάζεται σε Αμφίκλεια, με την εγκατάσταση των Φωκικών στην περιοχή οι οποίοι απώθησαν τους Πελασγούς. Ως Αμφίκλεια αναφέρεται και από τον Ηρόδοτο, αφού η πόλη παρουσιάζει μεγάλη ακμή μέχρι τη μάχη των Θερμοπυλών και

Μπαλκόνι στις χιονοδρομικές πίστες της Φτερόλακας.

Στα 800 μέτρα βρίσκεται το γυναικείο μοναστήρι της Παναγίας της Γαβριώτισσας.

*Περπατώντας στα πλακόστρωτα σοκάκια,
ταξιδεύουμε στο χθες.*

Μουσείο επαγγελματιών.

τη νίκη του Ξέρξη οπότε καταστρέφεται ολοσχερώς. Η τρίτη ονομασία της πόλης ως Αμφίκλεια της αποδόθηκε το 346 π.Χ. μετά από διαταγή του αμφικτιονικού συνεδρίου προς αιώνια τιμή και δόξα όλων των φωκικών πόλεων που χάθηκαν κατά το δεύτερο φωκικό πόλεμο. Με το όνομα Δαδί συνέχισε τον ιστορικό της ρόλο κατά τη βυζαντινή εποχή, τη Φραγκοκρατία και κατά τη διάρκεια της ελληνικής επανάστασης του 1821, ώσπου με νόμο του Υπουργείου Εσωτερικών η πόλη το 1915 έλαβε την τελική ονομασία Αμφίκλεια.

Εκτός της έντονης ιστορικής διαδρομής της η Αμφίκλεια έχει να επιδείξει αξιόλογη αρχιτεκτονική. Αν και καθυστερημένα, το 2004 ανακηρύχθηκε σε διατηρητέο παραδοσιακό οικισμό. Από την πάνω πλατεία, που παλιότερα φιλοξενούσε όλες τις γιορτές και εκδηλώσεις της πόλης, στενά πλακόστρωτα σοκάκια ανηφορίζουν στον οικισμό που προϋφίσταται του 1923. Στην περιήγηση κάτω από το «Πλάι» ο επισκέπτης θα θαυμάσει τα πέτρινα σπίτια με τις παραδοσιακές βυζαντινού τύπου στέγες, τα χαγιάτια, τις τοξωτές αυλόθυρες, τα στενά ξύλινα παράθυρα και τους ψηλούς μαντρότοιχους. Την όλη εικόνα πλαισιώνουν οι όμορφες εκκλησίες και οι λιθόκτιστες βρύσες. Εντυπωσιακή η βρύση της Χορευταριάς από πελεκητή πέτρα, όπου σύμφωνα με την παράδοση τελούνταν διονυσιακά μυστήρια με τραγούδια και χορούς.

Σπουδαία η εργασία που έγινε από τους μαθητές του Δημοτικού σχολείου Αμφίκλειας και δημοσιεύτηκε στη μαθητική τους εφημερίδα «Ο ΚΟΣΜΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΘΡΑΝΙΟ». Στα κείμενά τους παρουσιάζονται το σπίτι της Ελευθ. Ανανάκη, το αρχοντικό του Ευστάθιου Γεωργίου ή Χαλβατζή και το αρχοντικό του Λόη-Καραμαλή. Πέτρινα σπίτια ηλικίας πάνω από 100 χρόνια στέκουν

1

όρθια και προβάλλουν το παρελθόν της πόλης σε αλλοτινούς καιρούς.

Το αρχοντικό Σκλαβούνου πρόκειται να ανακαινιστεί και να λειτουργήσει Μουσείο του μεγάλου Ανατόμου και Ακαδημαϊκού Γεωργίου Σκλαβούνου. Στολίδι για την πόλη είναι και το διώροφο πέτρινο δημοτικό σχολείο.

Στον κεντρικό δρόμο η κάτω πλατεία συγκεντρώνει ζωή στην πόλη. Εδώ είναι συγκεντρωμένα τα περισσότερα καταστήματα. Ταβέρνες με παραδοσιακή ρουμελιώτικη κουζίνα και καφετέριες για έναν καφέ στη χόβολη ή ένα σπιτικό γλυκό, κάτω από τη σκιά των αιωνόβιων πλατάνων είναι ευχάριστη απόλαυση για τον επισκέπτη. Η σύγχρονη Αμφίκλεια προσφέρει ηρεμία και χαλάρωση μέσα σ' ένα καθαρό φυσικό περιβάλλον. Στην κεντρική πλατεία ξεχωρίζει το Πνευματικό Κέντρο. Σε αίθουσές του στεγάζεται το

«Μουσείο του Άρτου». Κύρια ασχολία των κατοίκων της περιοχής είναι η καλλιέργεια σιτηρών. Η γιορτή στις 21 Νοεμβρίου ημέρα της τοπικής Εορτής των Εισόδων της Θεοτόκου ή της Παναγίας της «Μεσοπορίτισσας» έδωσε την ιδέα στο Λαογραφικό Χορευτικό Σύλλογο Αμφίκλειας, εκσυγχρονίζοντας το έθιμο της γιορτής των γεωργών, να οργανώσει για πρώτη φορά το 1984 και από το 1985 κάθε δύο χρόνια τριήμερη Έκθεση Ψωμιού και άλλων παρασκευασμάτων από άλευρα δημητριακών. Με αφορμή αυτή την έκθεση γεννήθηκε και προχώρησε η ιδέα δημιουργίας Μουσείου του Άρτου με την υποστήριξη του Κέντρου Ερευνής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών. Κεντρικό θέμα ο άρτος. Οικιακά σκεύη, υφαντά, κεντήματα, τοπικές ενδυμασίες και γεωργικά μηχανήματα της προϋπάρχουσας συλλογής του Λαογραφικού Συλλόγου. «Η Δαδιώτικη Εστία»

Φτερόλακα. Σ' ένα ήσυχο περιβάλλον οι λάτρεις του σκι απολαμβάνουν τις ομορφιές του χιονιού.

1,2. Τα πέτρινα σπίτια με τις τοξωτές αυλόθυρες, τα στενά ξύλινα παράθυρα και τους ψηλούς μαντρότοιχους εξιστορούν το παρελθόν της Αμφίκλειας.

2

Μουσείο Άρτου. Στην κεντρική πλατεία της πόλης.

Στο νεκροταφείο ορθώνεται ο Πύργος που από τους ντόπιους αποκαλείται «Παλαιόπυργος».

αποτελέσαν τον πυρήνα των εκθεμάτων. Στους πλούσιους χώρους του μουσείου αναπλάθεται το χθες. Σήμερα στο μουσείο ο επισκέπτης ακολουθεί τον κύκλο ζωής του ψωμιού, από το σπόρο που φυτεύεται στο χωράφι μέχρι και τα διάφορα είδη ψωμιών που φτιάχνονται ανάλογα με την περίπτωση. Εκτός από το εκπληκτικό Μουσείο του Άρτου λειτουργεί το μουσείο επαγγελματιών και αίθουσα αφιερωμένη στον αείμνηστο Δαδιώτη Πρωθυπουργό Αθανάσιο Ευταξία.

Στη δυτική πλευρά της πόλης πάνω στην ακρόπολη της αρχαίας Αμφίκλειας σώζεται ο Πύργος που από τους ντόπιους αποκαλείται «Παλαιόπυργος». Στην είσοδο του νεκροταφείου υπάρχει ο Πύργος, σχήματος τετραγώνου με ύψος περίπου 11 μέτρων και θεμελιωμένος πάνω σε ογκόλιθους. Από εδώ η θέα προς την κοιλάδα του Κηφισού και το Καλλίδρομο είναι μοναδική.

Υπάρχει η παράδοση, ότι ο Πύργος αυτός επικοινωνεί υπόγεια με το σκαμμένο πηγάδι που βρίσκεται έξω από τα τείχη, το οποίο διατηρεί χειμώνα - καλοκαίρι νερό στο βυθό του. Ίδιο πηγάδι βρίσκεται και μέσα στα τείχη που κατεβαίνει κανείς από

Στις ελατοσκέπαστες πλαγιές του Παρνασσού συναντάς ανθρώπους που ασχολούνται ακόμη με την κτηνοτροφία.

σκάλα φτιαγμένη από πέτρες.

Λίγα χιλιόμετρα έξω από την Αμφίκλεια, στον ανηφορικό δρόμο προς το χιονοδρομικό κέντρο του Παρνασσού - Φτερόλακα, υπάρχει το ιστορικό γυναικείο μοναστήρι της Παναγίας της Γαβριώτισσας. Όπως συμπεραίνεται από κτίσματα ιδρύθηκε κατά τον 11ο αιώνα, καταστράφηκε όμως από φωτιά και ανακαινίσθηκε το 1756 από τον Ιερομόναχο Ζωσιμά. Ο ναός κτίστηκε το 1756, είναι τρίκλιτος με υψηλό οκταγωνικό τρούλο με αγιογραφίες που έχουν βαθιά τη σφραγίδα του χρόνου. Κατά τους χρόνους της Τουρκοκρατίας ήταν κέντρο της «κλεφτουριάς» και στην επανάσταση του '21 αποτέλεσε το ορμητήριο του ξεσηκωμένου στην περιοχή. Εδώ κατέφυγε μετά τη μάχη στο Χάνι της Γραβιάς ο Οδυσσεάς Ανδρούτσος. Το Νοέμβριο του 1821 οι Τούρκοι του Μεχμέτ προσπάθησαν να συλλάβουν τον Οδυσσεά Ανδρούτσο που ήταν στο μοναστήρι και σε αντίποινα της αποτυχημένης προσπάθειάς τους αιχμαλώτισαν τα γυναικόπαιδα, κατάρσαξαν τους άντρες που ήταν μέσα και έκλεψαν πολλούς από τους θησαυρούς της. Η εκκλησία γιορτάζει την ημέρα της Γενέσεως της Θεοτόκου στις 8 Σεπτεμβρίου και πανηγυρίζει στις 6 Αυγούστου επειδή τότε βρέθηκε η εικόνα της Παναγίας,

κατά την παράδοση κάτω από δέντρα που ονομάζονται γαύροι από τα οποία προήλθε και το όνομα του μοναστηριού.

Ο δρόμος συνεχίζει ανάμεσα σε πεύκα, βελανιδιές και έλατα προς το χιονοδρομικό κέντρο της Φτερόλακας. Σε υψόμετρο 1840 μέτρων στις βόρειες πλαγιές του Παρνασσού, βρίσκονται οι εγκαταστάσεις της Φτερόλακας. Οι πίστες είναι αρκετά δύσκολες και γι' αυτό θεωρείται ο παράδεισος των πιο extreme καταστάσεων. Η Φτερόλακα φημίζεται για τη μαύρη πίστα Νο 6, που είναι πιστοποιημένη για διεθνείς αγώνες, ενώ εδώ το 1985 έγινε το Βαλκανικό κύπελλο και αγώνες ευρωπαϊκού επιπέδου. Στα 1840 μέτρα υψόμετρο υπάρχει το παραδοσιακό ξύλινο σαλέ, όπου οι λάτρεις του χιονιού μπορούν να απολαύσουν ήσυχα τον καφέ τους με φόντο τις πίστες που απλώνονται μπροστά στις απότομες κατάλευκες πλαγιές του βουνού.

Αν και τα τελευταία χρόνια η Αμφίκλεια έχει αναπτυχθεί τουριστικά, οι άνθρωποί της συνεχίζουν να προσφέρουν τη ζεστή ρουμελιώτικη φιλοξενία σ' ένα γαλήνιο περιβάλλον ξεκούρασης για τον άνθρωπο που λατρεύει τη φύση.

Ευχαριστώ το δάσκαλο Ανδρέα Ζιάκο για τις πληροφορίες και το υλικό που μου πρόσφερε.

Τα δύο πέτρινα γεφύρια στον Κηφισό περιμένουν τον ερευνητή τους.

Διάφορα είδη ψωμιών, εκθέματα στο Μουσείο Άρτου.